

POSTANOWIENIE

Dnia 14 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania S. sp. z o.o. w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
z udziałem zainteresowanego A. S.
o wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 września 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 28 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 1047/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 28 czerwca 2021 r. oddalił apelację odwołującą się S. Spółki z o.o. w W. (dalej jako płatnik składek) od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 sierpnia 2020 r., którym oddalono odwołanie płatnika składek od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie z dnia 25 lutego 2019 r., ustalającej na podstawie art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze

zm., dalej jako ustawa systemowa) i art. 58 § 1 i 2 k.c. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla zainteresowanego A. S.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że czynności wykonywane przez zainteresowanego na podstawie umowy zlecenia z S. Spółką z o.o. w W. (dalej jako S.), były tożsame z czynnościami wykonywanymi na podstawie umowy o pracę. Obie Spółki zajmują się działalnością ochroniarską, a podpisywane umowy z klientami zawierały postanowienie pozwalające na powierzenie wykonywania umowy dowolnej spółce z grupy S.. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że ziściły się przesłanki pozwalające uznać zainteresowanego za osobę wskazaną w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, co obliguje płatnika składek do ustalenia podstawy wymiaru składek z uwzględnieniem zarówno wynagrodzenia za pracę, jak i przychodów z umowy zlecenia zawartej z S..

Płatnik składek zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, przez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przypisaniu pracodawcy roli płatnika składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne (dalej jako ubezpieczenia społeczne), a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie tego przepisu i przypisanie skarżącemu statusu płatnika składek dla zainteresowanego z tytułu umów cywilnoprawnych zawartych przez niego z podmiotem trzecim (tj. S.);

2) art. 18 ust. 1a w związku z art. 20 ust. 1 ustawy systemowej, przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że płatnik składek jako pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien być uwzględnić w podstawach wymiaru składek również przychody zainteresowanego z tytułu umów cywilnoprawnych zawartych przez niego z podmiotem trzecim.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego w kontekście wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, które sprowadza się do następujących pytań: „czy

w przypadku wypłaty wynagrodzenia przez podmiot niebędący pracodawcą: a) świadczenia wypłacone przez podmiot trzeci stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne; b) pracodawca jest płatnikiem od nieważnych umów cywilnoprawnych zawartych przez pracownika z podmiotem trzecim”. W ocenie skarżącego przedmiotem analizy nie była bowiem dotąd kwestia związana ze skutkami wypłaty wynagrodzenia przez podmiot niebędący pracodawcą z tytułu nieważnych umów cywilnoprawnych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., tj. występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi

przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto, istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecnictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Mając powyższe na względzie stwierdzić trzeba, że skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanej we wniosku przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie

dokonywano wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w kontekście zadanego przez skarżącego pytania - „czy w przypadku wypłaty wynagrodzenia przez podmiot niebędący pracodawcą świadczenia wypłacone przez podmiot trzeci stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne”. Utrwalony jest pogląd, że pracodawca jest płatnikiem składek nie tylko w stosunku do tych osób, które wykonują na jego rzecz pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło z nim zawartej, ale również w stosunku do osób wykonujących na jego rzecz pracę w ramach takich umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117; z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266; z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09 OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46). Ostatnio wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej Sąd Najwyższy dokonał w dwóch uchwałach z dnia 26 sierpnia 2021 r., III UZP 3/21 (OSNP 2022 nr 2, poz. 17) oraz III UZP 6/21 (OSNP 2022 nr 1, poz. 7). W uchwale III UZP 3/21 przyjęto, że „pojęcie wykonuje pracę na rzecz pracodawcy”, o którym mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej obejmuje wykonywanie umowy zlecenia (innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia) zawartej przez pracownika z przedsiębiorcą prowadzącym sprzedaż towarów jego pracodawcy (np. przez Internet), z którym przedsiębiorca ten powiązany jest osobowo lub kapitałowo, także wtedy, gdy zakres obowiązków wynikających z umowy zlecenia jest odmienny od obowiązków objętych umową o pracę, a miejsce wykonywania umowy zlecenia znajduje się poza miejscem świadczenia umowy o pracę”. Z kolei w uchwale III UZP 6/21 stwierdzono, że „finansowanie przez pracodawcę w jakikolwiek sposób wynagrodzenia z tytułu świadczenia na jego rzecz pracy przez pracownika na podstawie umowy zawartej z osobą trzecią, przemawia za zastosowaniem art. 8 ust. 2a ustawy systemowej”.

W uzasadnieniu tej ostatniej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że problem rozliczeń między pracodawcą a osobą trzecią zatrudniającą jego pracowników w charakterze zleceniobiorców do wykonywania usług u tego pracodawcy nie był w

ogóle brany pod uwagę jako przesłanka zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w tych stanach faktycznych, w których pracownik wykonywał jako zleceniobiorca te same czynności na rzecz pracodawcy co na podstawie umowy o pracę (zob. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11; z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 279/13, LEX nr 1436176; z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, LEX nr 1458679; z dnia 23 września 2020 r., II UK 356/18, LEX nr 3106186; z dnia 9 lipca 2020 r., III UK 356/19, LEX nr 3169294). Problem rozliczeń finansowych między pracodawcą a osobą trzecią nie miał żadnego znaczenia dla wykładni i zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, gdyż działania pracodawców w tych sprawach w sposób oczywisty były sprzeczne z celami, dla realizacji których wprowadzono do systemu prawnego omawiane unormowanie. U źródeł regulacji art. 8 ust. 2a ustawy systemowej legło dążenie do ograniczenia korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych celem zatrudnienia własnych pracowników dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, by w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy (m.inn. w zakresie reglamentacji czasu pracy) oraz uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tych umów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2021 r., III USKP 72/21, LEX nr 3305390). Pracownik wykonujący pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie umów cywilnych zawartych z osobą trzecią podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej) i na tym wyczerpuje się podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym. Również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2021 r., III USKP 72/21 (LEX nr 3305390), przyjęto, że „wynagrodzenie zleceniobiorcy, który za zgodą pracodawcy i przy częściowym wykorzystaniu jego sprzętu, wykonuje czynności na rzecz spółki, w której jego pracodawca ma dominujący pakiet udziałów, a zwłaszcza, której jedynym wspólnikiem jest pracodawca zleceniobiorcy, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne u pracodawcy w myśl art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, jeżeli czynności wykonywane na podstawie umowy zlecenia powodują jakąkolwiek korzyść dla pracodawcy”. Ponadto, jak podkreślił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 października 2020 r., III UK 376/19 (LEX nr 3146827), regulacja ustawy systemowej ma demotywować

pracodawcę przed dodatkowym zatrudnianiem własnych pracowników w ramach umów cywilnoprawnych, a zwłaszcza przed procederem przekazywania ich innym podmiotom gospodarczym celem zawarcia z nimi umów cywilnoprawnych realizowanych na swoją rzecz. Cel ten leżał także u podstaw ekstensywnej wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, a zwłaszcza takiego rozumienia zwrotu „praca na rzecz pracodawcy”, zgodnie z którym jest to każda praca, której rezultat „zawłaszcza” pracodawca w ostatecznym rozrachunku rezultat pracy wykonanej przez swego pracownika, bez względu na rodzaj wykonywanych czynności przez pracownika wynikających z umowy zawartej z osobą trzecią oraz niezależnie od tożsamości rodzaju działalności prowadzonej przez pracodawcę i osobę trzecią.

Odnosząc się z kolei do sformułowanego przez skarżącego drugiego pytania, *czy pracodawca jest płatnikiem od nieważnych umów cywilnoprawnych zawartych przez pracownika z podmiotem trzecim* należy zauważyć, że w sprawie o podobnym stanie faktycznym i prawnym Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 października 2017 r., II UK 488/16 (LEX 2361596), przyjął, iż wynagrodzenie za wykonanie zleceń w spółce matce przez zatrudnionego w spółce córce powinno być potraktowane jako wynagrodzenie za pracę i oskładkowane. W układzie pracownik-pracodawca czynności wykonywane w innej firmie nadal są obowiązkami wynikającymi ze stosunku pracy, za wykonywanie których wynagrodzenie należy się od pracodawcy i z obowiązku tego nie zwalniają ani umowy zawarte między przedsiębiorcami, ani umowy zawarte z pracownikami przez inny podmiot. W takim przypadku pracownik świadczy pracę na rzecz swojego pracodawcy (w ramach istniejącego stosunku pracy), który jest płatnikiem składek (art. 4 pkt 2a ustawy systemowej). Podstawę wymiaru składek ustala się zatem wedle art. 18 ust. 1 ustawy systemowej i stanowi ją przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 tej ustawy, a więc także wynagrodzenie uzyskane za pracę u innego podmiotu, ale świadczoną na rzecz pracodawcy w ramach stosunku pracy.

Podsumowując powyższe stwierdzić trzeba, że istotne zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów nie występują, jeżeli Sąd Najwyższy w pewnej kwestii wyraził pogląd we wcześniejszym orzecnictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Takich okoliczności w przekonywującym wywodzie jurydycznym nie przedstawiono.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[as]